

Hrvatski jezik u XX. stoljeću

(*Hrvatski jezik u XX. stoljeću*, zbornik radova sa znanstvenog skupa, Biblioteka XX. stoljeće, gl. ur. Jelena Hekman, ur. Marko Samardžija i Ivo Pranjković, Matica hrvatska, Zagreb, 2006.)

Ovaj je zbornik proizvod jednog u nizu znanstvenih skupova pod zajedničkim nazivom *Dvadeseto stoljeće* koje je pokrenula Matica hrvatska – vodeća ustanova za promicanje hrvatske kulture, hrvatske književnosti i hrvatskoga jezika. Znanstveni je skup *Hrvatski jezik u XX. stoljeću* održan 20. i 21. siječnja 2005. godine u palači Matice hrvatske.

Urednici su zbornika, a bili su i članovima organizacijskoga odbora znanstvenoga skupa, Marko Samardžija i Ivo Pranjković. Mora se priznati da su na svojim plećima iznijeli velik teret same organizacije skupa, izbora tema i autora, ali i da su doprinijeli da ta opsežna knjiga (605 stranica) ugleda svjetlo dana.

Zbornik *Hrvatski jezik u XX. stoljeću* veoma je iscrpno djelo o hrvatskome jeziku i najvažnijim pitanjima hrvatskoga jezika protekloga stoljeća, a sadržava sve radove iznesene na tome skupu. U dvadeset osam jezikoslovnih radova jezikoslovaca i stručnjaka za navedena područja iz gotovo svih sveučilišnih središta zapravo

je obrađeno nekoliko tematskih blokova: jezično-politički, tj. sociolingvistički, standardološki, dijalektološki, leksikološko-leksikografski te blok o hrvatskome jeziku izvan Republike Hrvatske. Bilo je međutim i drugih tema, primjerice o simbiozi Matice hrvatske i hrvatskoga jezika. Poznavati hrvatski jezik i njegovu povijest bez uvida u recentna izdanja te kulturne ustanove nije moguće.

Istraživati jezik i baviti se jezikom kojega razdoblja nikako ne bismo mogli bez prethodnog znanja i proučavanja njegove vanjske povijesti, tj. bez poznavanja njegovih sociolingvističkih aspekata (jezično-političkih i pravno-političkih). O takvu su položaju hrvatskoga jezika u dvadesetom stoljeću pisali Marko Samardžija i Ivo Pranjković. Dvadeseto su stoljeće podijelili u dva dijela: Samardžija je opisao i predstavio položaj hrvatskog jezika s prijelaza iz 19. u 20. stoljeće pa do 1945. godine, a Pranjković je obradio drugo razdoblje 20. stoljeća, tj. od 1945. do kraja 20. stoljeća. Govoriti o kojemu stoljeću i zbivanjima u njemu zapravo je nemoguće, a da se pritom ne dotaknu događaji koji su mu prethodili. Tako Samardžija na početku svojega članka *Hrvatski jezik od početka XX. stoljeća do godine 1945.* opisuje događaje i u posljednja dva desetljeća 19. stoljeća (pobjedu hrvatskih vukovaca, pojavu dijalektalne poezije, zadnje pokušaje germanizacije u Dalmaciji i mađarizacije

u Slavoniji i banskoj Hrvatskoj) koji su bitni za shvaćanje i razumijevanje onoga što im slijedi. Upozorava na važnost *Braniča jezika hrvatskog* Nikole Andrića (1911.) kao prvoga nagovještaja otklona od koncepcije hrvatskih vukovaca. Prikazuje događaje uoči Prvoga svjetskog rata i upozorava na pojavu mladih hrvatskih književnika koji su žrtvovali hrvatski jezik i (i)jekavicu i prihvatili ekavicu te tako pisali do druge polovice dvadesetih godina 20. stoljeća (npr. A. Barac, A. Cesarec, D. Cesarić, U. Donadini, M. Krleža, G. Krklec, K. Krstić, V. Majer, Đ. Sudeta itd.). Govori o hrvatskom jeziku i njegovu nepovoljnu (unitaristička jezična politika) položaju u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (poslije Kraljevina Jugoslavija). Nakon atentata na kralja Aleksandra (Marseilles, 1934.) pitanje je hrvatskoga jezika ponovno isplivalo na površinu. Osniva se *Društvo Hrvatski jezik* (1936.) i pokreće časopis *Hrvatski jezik* (1938.). Nezavisna Država Hrvatska (10. travnja 1941.) u prvi plan postavlja, ističe Samardžija, direktivni model jezične politike koji podrazumijeva veliku prisutnost različitih ustanova koje su tu politiku provodile. Objavljen je niz zakonskih odredaba koje su uređivale uporabu hrvatskoga jezika, pravopisa i pisma u javnoj komunikaciji. Najbolji je i obuhvatan opis toga razdoblja Samardžija sveo u jednu rečenicu: „Za prva četiri i pol desetljeća XX. stoljeća može se s pravom reći da su u povi-

jesti hrvatskoga jezika i njegova pravopisa osebujno razdoblje koje obiluje važnim događajima, zanimljivim djelima, politikom izravno poticajnih promjena i zaokreta, ali i postupnim, s protokom vremena sve očitijim traganjem za vlastitim jezičnim posebnostima koje će svoju snažnu tvornu afirmaciju doživjeti tek iza polovice tridesetih godina.“

Razdoblje od 1945. do 2000., kao što smo već rekli, obradio je Ivo Pranjković u članku *Hrvatski jezik od godine 1945. do 2000.* Okosnica je toga članka pravno-politički (diplomatički) status hrvatskoga jezika u drugoj polovici 20. stoljeća. Pranjković nam u svojem članku predstavlja ustanove i zakonske odredbe koje su usko povezane s hrvatskim jezikom, a posebnu pozornost posvećuje prijelomnim razdobljima i događajima koji su im prethodili (avnojskome razdoblju, novosadskome „dogovoru“ i novosadskome pravopisu, Deklaraciji, „hrvatskom proljeću“ i osamostaljenju Republike Hrvatske). Središnji je događaj toga razdoblja *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* (1967.) koju je potpisalo 18 hrvatskih kulturnih i znanstvenih ustanova, a koja je izazvala veoma burnu reakciju. Posebnu pozornost Pranjković posvećuje publikacijama povezanim s normiranjem i standardizacijom hrvatskoga jezika: „novosadskom“ pravopisu, Babić–Finka–Moguševu pravopisu te Aniće–Silićevu pravopisu. Dotiče se različitih rječnika, gramati-

ka, udžbenika, monografija i časopisa (osobito časopisa *Jezik*) i osvrće se na njihov utjecaj na jezik uopće. Spominju se i ustavne i druge zakonske formulacije koje su se ticale hrvatskoga jezika, ali i uloga pojedinih ustanova i istaknutijih pojedinaca u procesima i događanjima u pojedinim prijelomnim razdobljima 20. stoljeća.

U članku *Hrvatsko jezično zakonodavstvo i jezična politika u 20. stoljeću* Mile Mamić raspravlja o idealnu tročlanu modelu: jezik – narod – država. Napominje međutim da se taj odnos ne ostvaruje uvijek i u potpunosti, osobito u višenacionalnim i ujedno višezjezičnim političkim tvorevinama. Prema Mamiću hrvatski je jezik prošao kroz pet državno-političkih ustroja pa je zbog toga 20. stoljeće podijelio na pet razdoblja (do 1918., 1918. – 1941., 1941. – 1945., 1945. – 1990., 1990. – 2005.), a neka je od njih zbog dinamičnih jezičnopolitičkih zbivanja raščlanio i na nekoliko podrazdoblja. Između ostaloga je upozorio, a s obzirom na odnos jezične politike i odgovarajuće zakonske regulative, i na veće ili manje sličnosti i razlike među pojedinim razdobljima.

Helena Delaš u svojem je članku *Proučavanje hrvatske prozodije u 20. stoljeću* razmotrila glavne dionice proučavanja novoštokavskoga četveronaglasnog sustava i došla do zaključka da je tu zapravo riječ o nesređenoj masi jer, ističe ona, propisana naglasna norma utvrđena hrvatskim gramatikama od kraja 19. stoljeća nije

prihvaćala posebnosti jezičnoga supstrata hrvatskoga standardnog jezika i bez većega se kritičkog odmaka prepisivala iz jednoga normativnoga priručnika u drugi, što je dovelo do velike razlike između propisa i uzusa u hrvatskome standardnom jeziku te do polarizacije mišljenja oko polazišta novoga opisa, a na temelju toga i valjana propisa općeobaveznoga hrvatskog izgovora. Na kraju je istaknula da naše naglasoslovlje tek čeka zadaća da sa sinkronijskoga stilističkoga gledišta prouči sve promjene povezane s naglaskom standardnog jezika, a čemu je preduvjet nedvosmislena definicija neutralnoga izgovornog standarda koju još nemamo. Iz njezina se članka dakle može zaključiti da će nam se, bez nedvosmislene definicije neutralnoga izgovornog standarda, a onda i bez pravogovornoga (ortoepskoga) priručnika, tj. bez dogovorno opisane, propisane i popisane naglasne norme, dogoditi to da će mnoge naglasne inačice i raspodjelna obilježja ili nestati ili će se pojednostaviti.

Morfologija hrvatskoga jezika u 20. stoljeću naslov je rada Josipa Silića. Silić nam pokazuje da je stanje u morfologiji hrvatskih gramatika i jezičnih savjetnika dvadesetoga stoljeća i teoretski i metodološki u mnogočemu nezadovoljavajuće. Glavni je razlog tomu, ističe Silić, u neprihvaćanju razlike između jezika kao sustava i jezika kao standarda, odnosno između lingvističkih i sociolingvističkih zakonitosti, ali i pogrešno shva-

ćanje odnosa sinkronije i dijakronije. Pobija tvrdnje da imenice muškog roda i odgovarajuće imenice ženskoga roda završavaju na suglasnik ili da u nekim padežima nemaju nastavaka. Govori i o zabudama koje se prenose iz gramatike u gramatiku, a odnose se na to da se primjerice nekim glagolima prezentska osnova izjednačuje s infinitivom ili da treća palatalizacija danas ne postoji, pa je hrvatske gramatike uopće ne spominju, ili o tome da pogrešno tumačenje sinkronije i dijakronije dovodi i do toga da se ostaci nekadašnje dvojine i danas tumače dvojinom. Posebnu pozornost posvećuje odnosu između priloga i čestica, tj. upozorava na to da su u gramatikama najslabije i najnelogičnije opisani prilozi i čestice i njihove međusobne razlike.

Sintaktičku normu hrvatskoga jezika u 20. stoljeću predstavila nam je Marija Znika svojim istoimenim člankom. Govori nam o tome kako se sintaktička norma hrvatskoga jezika učvrstila u 19. stoljeću i sve do druge polovice 20. stoljeća nisu u njoj zamjetne bitne strukturne promjene. Od druge se polovice 20. stoljeća intenziviraju jezični dodiri hrvatskoga jezika s drugim, strukturno drukčijim jezicima. Zbog toga su krajem 20. stoljeća u hrvatskom jeziku zamjetne neke promjene na sintaktičkom planu (nominalizacija, dekompozicija predikata itd.). U tome su članku popisana i neka uporabna kolebanja na sintaktičkoj razini.

Težište je članka *Hrvatska pravopisna norma u 20. stoljeću* Lade Badurine na razmatranju dominantne fonološke hrvatske pravopisne (ortografske) tradicije. Propituje se pretpostavka, a s obzirom na neujednačenost i kolebljivost hrvatske pisane prakse, da je u 20. stoljeću postignut zadovoljavajući stupanj stabilnosti hrvatske pravopisne norme i promišlja odnos pravopisne norme spram drugih jezičnih norma.

Prvi je u nizu članaka posvećenih hrvatskim dijalektima članak *Proučavanje hrvatskih štokavskih govora u 20. stoljeću* Sanje Vulić. Ona nam daje pregled objavljenih radova o hrvatskim štokavskim govorima od osamdesetih godina 19. stoljeća, kada se javljaju prvi dijalektološki radovi, a bili su posvećeni dubrovačkomu govoru, tj. novoštokavskomu ijekavskomu i sarajevskomu govoru istočnobosanskoga dijalekta, koji je i hrvatski. Proučavanje svih ostalih hrvatskih štokavskih dijalekata javlja se tek u 20. stoljeću. U usporedbi sa zanimanjem za kajkavske i čakavske govore i njihovim proučavanjem, zanimanja je za štokavske govore bilo neusporedivo manje, jer ga se zapravo poistovjećivalo sa standardom. Autorica je razmotrila i prezentirala najvažnija istraživanja svakoga dijalekta pojedinačno i pritom ih je razdvojila na radove hrvatskih autora i radove stranih autora.

Sljedeći je dijalektološki članak *Proučavanje čakavskih govora u 20. stoljeću* Silvane Vranić. Naznačivši

tematiku i metodologiju proučavanja čakavskih govora, daje kraći osvrt na radove iz prve polovice stoljeća kada su istraživanja bila usmjerena samo na nabranje razlikovnosti govora kojega areala u odnosu na hrvatski standardni jezik, a podaci su bili nesistemizirani. Drugoj je polovici stoljeća obraćena veća pozornost jer se u tome vremenu istraživanja okreću utvrđivanju obilježja najvišega razlikovnog ranga, ali i onih nižih razina u odnosu na druga dva hrvatska narječja (kajkavskoga i štokavskoga), te u odnosu na zajedničko jezično ishodište svima trima narječjima. Napominje se i to da su u 20. stoljeću započela sustavnija proučavanja pojedinih čakavskih dijalekata s ciljem određivanja njihova povijesno-teritorijalnoga kontinuiteta.

O *Proučavanju kajkavskog narječja u 20. stoljeću* pisao je Mijo Lončarić, ističući kako je kajkavsko narječje, iako je u 20. stoljeću mnogo više istraživano nego dotad, dosad najslabije istraženo hrvatsko narječje i kako za pojedina područja ne postoje čak ni osnovni podaci. Podastire nam i iscrpan pregled istraživanja i djela koja su ih pratila.

Dijalektološki je tematski blok zaključen člankom Josipa Lisca *Hrvatska dijalektalna leksikografija u 20. stoljeću*. U njemu se upozorava na dugotrajno zanemarivanje i nerazvijenost toga jezičnoga područja, osobito u prvoj polovici stoljeća, ali se napominje i to da se situacija tijekom vre-

mena popravila jer je porastao broj dijalektalnih rječnika. Međutim napominje i to da je najviše pozornosti ipak bilo posvećivano čakavskom leksiku, za koji su objavljena brojna, veoma često vrijedna djela, a u posljednje je vrijeme uznapređovala i kajkavska i štokavska leksikografija.

Tematski je blok o hrvatskome jeziku izvan Hrvatske započet člankom *Status specifičnosti hrvatskoga standardnog jezika u konceptu književnojezične politike u Bosni i Hercegovini* Josipa Baotića. Autor govori o statusu specifičnosti hrvatskoga standardnog jezika u realizaciji zajedničkoga hrvatskosrpskoga/srpskohrvatskoga jezika, odnosno o onim jezičnim vrijednostima koje ga čine hrvatskim u odnosu na druge standardne jezike štokavskog narječja u Bosni i Hercegovini. Težište je toga članka na hrvatskome jeziku u Bosni i Hercegovini u vremenu od sedamdesetih do devedesetih godina 20. stoljeća. Peti je kongres jugoslavista u Sarajevu 1965. godine bio prekretnicom u tretmanu standardnojezičnih varijeteta jer je prevladalo mišljenje da se oni ne mogu svoditi na razinu stilističkih rezerva. Autor napominje da je konceptom književnojezične politike u BIH otvoren proces demokratizacije u jeziku, tj. afirmacije jezičnih specifičnosti hrvatskoga i bosanskoga jezika i njihova izjednačivanja sa srpskim. Uvođenje je posebnih standardnih idioma (bosanskoga, hrvatskoga i srpskoga) devedesetih godina kvalitativni skok

u smislu njihove veće ravnopravnosti na funkcionalnome i formalnopravnome planu, ističe Baotić.

Ernest Barić u svojem je članku *Naziv i status hrvatskoga jezika u Mađarskoj* rekao kako je na poznavanje hrvatskoga jezika i dobro poznavanje hrvatske kulture u Mađarskoj utjecala činjenica da su Hrvati i Mađari živjeli osam stoljeća u istoj državi, ali i činjenica da je na budimpeštansko-me sveučilištu usporedno sa slavističkom katedrom supostojala i Katedra za hrvatski jezik i književnost. Zahvaljujući djelatnosti mađarskih kroatista objavljeno je nekoliko gramatika hrvatskoga jezika na mađarskome jeziku. Stajališta su se mađarskih kroatista mijenjala uglavnom u skladu s jezikoslovnim promjenama u Zagrebu i u slavističkom svijetu uopće, uvijek ističući, kada je god to bilo moguće, samosvojnost i samobitnost hrvatskoga jezika i kulture. Hrvati u Mađarskoj imaju službeni status manjine, a od devedesetih se godina i jezik službeno naziva hrvatskim.

Tematski se blok o hrvatskome jeziku izvan Republike Hrvatske zao-kružuje člankom *Krivudanja gradišćanskohrvatskoga jezika u 20. stoljeću* Nikole Benčića. Autor govori o razlozima djelomično samostalnog razvoja gradišćanskohrvatskoga jezika koji leže u činjenici da je taj jezik nastao na teritoriju druge države, tj. da je na njega utjecala geografska udaljenost i izoliranost. U Bacho-

vu mu se apsolutizmu pokušao oduzeti status autonomnosti, jer se jednom zakonskom odredbom reklo da može postojati samo jedan hrvatski jezik. Gradišćanskohrvatski se do sedamdesetih godina 20. stoljeća toliko približio hrvatskom standardnom jeziku da ga normiranje novom gramatikom (2003.), kaže Benčić, vraćajući ga u pravi kolosijek, zapravo vraća unatrag.

Djelatnošću se Matice hrvatske u 20. stoljeću i njezinim utjecajem na jezičnu kulturu, na jezičnu politiku i na jezikoslovnu misao u hrvatskoj sredini bavio u članku *Matica hrvatska i hrvatski jezik u 20. stoljeću* Stjepan Damjanović. Damjanović je Maticu hrvatsku predstavio u svjetlu koje ona uistinu i zaslužuje jer je ona kroz dugi niz godina svojega opstojanja, u ukupnoj svojoj izdavačkoj djelatnosti, stvarala i njegovala jezični standard. Njezina su brojna izdanja u hrvatskoj kulturnoj javnosti dočekivana kao uzorna u jezičnome pogledu, a njezini su izdavački nizovi poticali i mnoga jezična pitanja.

Gramatičarski je rad u 20. stoljeću predstavila Dijana Stolac svojim člankom *Hrvatska gramatikologija u 20. stoljeću* u kojem nam daje pregled različitih gramatika koje su izišle tijekom stoljeća počevši od Maretićeve gramatike (1899). Osim standardoloških gramatičkih opisa, ona se dotiče i gramatika koje nisu opisivale hrvatski standardni jezik, ali su u

velikoj mjeri doprinijele njegovu razumijevanju. Osvrće se i na pojedine gramatičke probleme i predstavlja način njihova opisa u gramatikama 20. stoljeća.

Lana Hudeček svojim je člankom *Proučavanje jezika hrvatskih pisaca u 20. stoljeću* dala iscrpan pregled istraživanja na kojima su, kako je istaknula, u 20. stoljeću učinjeni veliki i važni koraci u proučavanju jezika hrvatske književnosti. Iako je pristup proučavanju jezika pisaca u 20. stoljeću bio različit, autorica ističe da je ono skupno doprinijelo tomu da se granica početka hrvatskoga standarda pomakne, tj. da se prihvati teza o trima stoljećima hrvatskoga standarda. Njime je ujedno i određeno mjesto književnolumjetničkoga funkcionalnog stila u standardnome jeziku i razvijena svijest o potrebi čuvanja izvorne piščeve riječi u izdanjima djela.

O tvorbi riječi kao jednoj od grana jezikoslovlja, poveznici između morfologije i leksikologije, pisao je Branko Kuna pod naslovom *Proučavanje tvorbe riječi u hrvatskom jeziku tijekom 20. stoljeća*. Naglašava kako je ona u proteklome stoljeću postala trajnom sastavnicom mnogih gramatika, ali je u usporedbi s drugim disciplinama za nju iskazano slabije zanimanje, iako zapravo nije bilo vremenskog odsjeka kada o njoj nije pisano.

Pregled jezičnih savjetnika, od Maretićeve *Gramatike i stilistike* (1899.) do *Hrvatskoga jezičnoga savjetnika* (1999.), i istraživanja o shva-

ćanju jezičnoga purizma donosi nam Vlasta Rišner člankom *Hrvatsko jezično savjetništvo u 20. stoljeću*. Autorica nam pokazuje i dokazuje da se kroz cijelo 20. stoljeće protežu purističke ideje.

Prvi je od onomastičkih radova, *Hrvatska toponomastika u 20. stoljeću*, rad Petra Šimunovića. Autor nam izlaže istraživanja i njihove rezultate (npr. *Leksik prezimena SRH*), ističe važnost onomastičkih skupova i zbornika i važnu ulogu onomastičkih časopisa.

Onomastičku je cjelinu zaključila Anđela Frančić radom *Proučavanje antroponimije u 20. stoljeću*. Autorica se osvrće na najvažnija postignuća u proučavanju antroponimije, daje pregled radova najistaknutijih hrvatskih antroponomastičara, upozorava na potrebu timske bavljenja tim područjem, potrebu izradbe rječnika onomastičkoga nazivlja, rječnika povijesne hrvatske antroponimije i rječnika suvremene hrvatske antroponimije.

O kontaktima hrvatskoga jezika s drugim jezicima pisala je Marija Turk u radu *Hrvatski u kontaktu tijekom 20. stoljeća*. Jezični se kontakti najviše očituju na leksičkoj razini. Naime, ukupni je svjetski napredak pojačao kontakt hrvatskoga jezika s drugim jezicima, ali hrvatski, napominje autorica, kao tradicionalno purističan jezik, prilagođuje stranojezične obrasce vlastitim jezičnim zakonitostima (npr. različiti tipovi prevede-

nica i posuđenica). Tako uspijeva zadovoljiti novonastale potrebe i uključiti se u europsko i svjetsko međusobno približavanje, a pritom ipak sačuvati samosvojnost.

Hrvatski jezikoslovci i problematika dopreporodnih gramatika i rječnika rad je Darije Gabrić-Bagarić. Autorica kaže kako uvid u bibliografije radova o autorima i gramatičko-leksikografskim ostvarenjima zapravo pokazuju lažnu sliku. Njihova bi se brojnost naime mogla tumačiti dobrom istraženošću toga područja, ali, ističe autorica, zađemo li u tu problematiku i raščlanimo li te radove, vidjet ćemo da je sve to samo privid jer se veliki broj tekstova zapravo odnosi samo na životopisne podatke i tako više predstavljaju prinos kulturnoj, a manje jezičnoj povijesti. Tek se od sedamdesetih godina 20. stoljeća u radovima vidi težnja k znanstvenoj valorizaciji i utvrđivanju mjesta promatranih djela u povijesti hrvatskoga standardnog jezika.

U članku *Hrvatska jednojezična leksikografija u 20. stoljeću* Bernardina Petrović osvrće se na početak jednojezične leksikografije koji je započet tek u posljednja dva desetljeća 19. stoljeća, a povezuje se s *Akademijinim Rječnikom*. U 20. je stoljeću objavljeno više tipova hrvatskih jednojezičnika različita opsega i namjene, međutim autorica nam u svom radu prikazuje samo odabrane i definira prioritete hrvatske jednojezične leksikografije.

Povijesni su se i kulturni dodiri hrvatskoga jezika s drugim jezicima ostvarivali i u dvojezičnim i višejezičnim leksikografskim djelima, a prikaze i kritičke ocjene onih najistaknutijih, koji kao jednu od svojih sastavnica sadrže i hrvatski jezik, dala nam je Anja Nikolić-Hoyt u svojem radu *Hrvatska dvojezična i višejezična leksikografija u 20. stoljeću*.

Treći je članak leksikološko-leksikografskoga tematskoga bloka članak *Razlikovni rječnici* Mirka Petija. Izradba takvih rječnika lingvistički je opravdana samo za jezike koji su iznikli iz istoga organskog idioma, a takav je slučaj s hrvatskim i srpskim jezikom. Njihove se leksičke razlike bilježe u razlikovnim rječnicima, a upravo njih nam autor i prikazuje u svojem članku.

Leksikološko-leksikografski tematski blok svoju je potpunu cjelovitost dobio posljednjim radom iz te skupine, u članku *Hrvatski terminološki priručnici* Milice Mihaljević. Autorica nam daje popis terminoloških priručnika u 20. stoljeću (predstavila je najvažnije hrvatske terminološke rječnike i leksikone, terminološke priručnike, zbornike, radove, monografije, studije, magistarske i doktorske radove), njihov kritički osvrt i analizu ukupnoga terminološkog rada tog stoljeća, a daje nam i moguće smjernice za 21. stoljeće, tj. ističe kako je najvažniji problem to što je terminološka literatura u nas uglavnom autorska, a

trebala bi se zasnivati na suradnji autora i kojega tijela (ustanove), kao i u mnogim drugim zemljama.

Posljednji rad *Mjesto standardologije u jezikoslovnoj kroatistici* Krešimira Mićanovića daje punoću standardološkom tematskom bloku, a bavi se različitim koncepcijama standardnog jezika, što u hrvatskom društveno-jezičnom kontekstu podrazumijeva razrješavanje odnosa između triju hrvatskih narječja/jezika spram hrvatskoga standardnog jezika. Osobita je pozornost posvećena jednom od obilježja standardnog jezika, tj. njegovoj autonomnosti s pomoću koje se nastoji razgraničiti odnos između standarda i jednog od „organskih idioma“, preciznije novoštokavskoga.

Iz svega iznesenog vidi se da je zbornikom *Hrvatski jezik u XX. stoljeću* hrvatska javnost i hrvatsko jezikoslovlje dobilo iscrpan pregled stanja i sintezu hrvatskoga jezika i jezikoslovlja u dvadesetome stoljeću i veoma pouzdanu bibliografiju koju ne bi smio zaobići nitko tko se bavi ili se želi baviti jezikoslovnom kroatistikom. Jednom riječju dobili smo – prohod kroz nedavno!

Ermina Ramadanović